

2b. Wielki kryzys ekonomiczny 1929 – 1933 – notatka

Pojęcia:

- **popyt** – ilość towarów i usług na które jest zapotrzebowanie
- **podaż** – ilość towarów i usług oferowanych do sprzedaży
- **inflacja** – proces ekonomiczny polegający na zwiększeniu ilości pieniędzy na rynku, co powoduje dewaluację (spadek wartości) pieniądza i wzrost cen towarów
- **hiperinflacja** – gwałtowna inflacja
- **interwencjonizm państwowy** – ingerencja państwa w funkcjonowanie gospodarki

1. Geneza kryzysu z lat 1929 – 1933 w USA

- nieograniczona wolna konkurencja doprowadziła do, niekontrolowanego przez państwo, rozwoju produkcji. Doprowadziło to do zachwiania równowagi między zdolnościami produkcji, a możliwościami zbytu towarów = > nastąpiło zwiększenie produkcji dóbr konsumpcyjnych w tempie znacznie przewyższającym wzrost siły nabywczej ludności
- po I wojnie światowej w USA wzrósł znacznie popyt na towary konsumpcyjne. Większa część społeczeństwa kupowała te towary na kredyt. Jednocześnie USA zainwestowały znaczna część kapitałów w Europie zniszczonej przez wojnę. Na rynku zaczęło brakować kapitału = > ujemny bilans finansowy spowodowany zbyt dużymi inwestycjami poza Stanami Zjednoczonymi, a także nie spłacaniem pożyczek przez dłużników USA,
- przedsiębiorstwa reinwestowały większą część zysków i nakręcały produkcję by zaspokoić popyt,
- monopole światowe starały się za wszelką cenę utrzymać wysokie ceny na swoje towary przy jednoczesnych niskich cenach za surowce,
- operacje giełdowe często były oparte na spekulacyjnej wyższości kursów papierów wartościowych = > fikcyjny dodatni obrót giełdowy (obracano akcjami bez pokrycia) = > niedobór kapitału

Proces, który doprowadził do kryzysu – spadek popytu na amerykańskie towary rolne doprowadził do nadprodukcji towarów rolnych, a co za tym idzie, do spadku cen towarów rolnych. Przyczyną spadku popytu na towary rolne były nowe zasady zdrowego odżywiania. Jednocześnie w USA wprowadzono mechanizację rolnictwa, co z jednej strony zwiększyło produkcję lecz z innej spowodowało wzrost cen na towary. Ceny te były zbyt wysokie dla innych krajów, więc USA nie mogły eksportować nadwyżek żywności = > rolnicy nie byli w stanie kupić potrzebnych im towarów przemysłowych, a jednocześnie ich gospodarstwa coraz bardziej się zadłużały = > chcąc zwiększyć swoje dochody zwiększali produkcję co powodowało zwiększanie nadwyżek żywności i dalszy spadek cen = > bankructwa farm przyczyniły się do powstania nadwyżek towarów przemysłowych = > fabryki starały się ograniczyć produkcję i zaczęły zwalniać pracowników = > zaczęły spadać wartości akcji fabryk na giełdzie, a jednocześnie zwalniani pracownicy nie byli w stanie spłacić zaciągniętych kredytów (podobnie jak fabryki) = > krach na giełdzie, bankructwo fabryk, które bazowały na kapitale pochodzącym z akcji oraz bankructwo banków udzielających kredytów.

2. Cechy kryzysu ekonomicznego:

- przewaga podaży nad popytem w przemyśle i rolnictwie
- spadek cen na towary rolne i przemysłowe
- bankructwo fabryk, zakładów przemysłowych i banków
- krach na giełdzie – załamanie kursów papierów wartościowych,

- masowe bezrobocie powodem dalszego zmniejszania popytu
- nożyce cen – ceny na towary rolne spadały szybciej niż na towary przemysłowe
- hiperinflacja
- spadek obrotu handlowego o 1/3
- był to kryzys ogólnoświatowy – objął wszystkie kraje, których gospodarka opierała się na zasadach wolnego rynku
- był to kryzys nadprodukcji – półki sklepowe ugięły się pod ciężarem towarów, których klienci nie mogli kupić gdyż nie mieli pieniędzy; fabryki nie otrzymywały więc zapłaty za wyprodukowany towar i nie mogły zapłacić należności ani wypłacić pensji = > zwolnienia pracowników

3. Metody zwalczania kryzysu

- **interwencjonizm państwowy** – państwo przejęło kontrolę nad gospodarką co zakończyło okres nieograniczonej niczym wolnej konkurencji. Państwo zaczęło wyznaczać płace minimalne i maksymalny czas pracy, wprowadziło zasady uczciwej konkurencji
- zahamowanie produkcji by zrównoważyć popyt i podaż
- zwiększenie eksportu i zmniejszenie importu, by chronić rodzimych producentów
- wprowadzenie ustawodawstwa socjalnego
- rozpoczęcie robót publicznych na wielką skalę, przy których zatrudniano bezrobotnych (budowa autostrad, tam itp.)
- **zniesienie parytetu złota** – do tej pory kraj mógł wypuścić na rynek taką ilość waluty na jaką miał pokrycie w złocie. Od tej pory ilość pieniędzy w obiegu miała być zależna od oszacowanych dóbr narodowych
- druk pieniędzy bez pokrycia, aby odrodzić popyt – łagodna, kontrolowana inflacja,
- zmniejszenie areału ziem uprawnych by zmniejszyć nadprodukcję żywności.

Większość tych metod zastosował po raz pierwszy rząd amerykański zgodnie z planem odrodzenia gospodarczego. Przygotował go **Franklin Delano Roosevelt** i dzięki niemu wygrał wybory prezydenckie. Program ten nazwano **New Deal = Nowy Ład**.